

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний аграрний університет
ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»
Селянська спілка України
Громадська організація "Єврорегіон "Дністер"
Асоціація фермерів та приватних землевласників Вінницької області

ПРОГРАМА
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ЗЕМЛЯ- ПОТЕНЦІАЛ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ЕКОНОМІЧНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

24-25 ЖОВТНЯ 2019
М.ВІННИЦЯ

11:30- 11:40	ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ Кватернюк Анна Олександрівна, аспірантка Вінницького національного аграрного університету
11:40- 11:50	«ЗЕЛЕНЬ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЛІ Ковальчук Світлана Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Вінницького національного аграрного університету
11:50- 12:00	«СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ УГІДДЯ ЯК ОБ'ЄКТ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ» Козяр Наталія Олександрівна, аспірантка Вінницького національного аграрного університету
12:30- 12:40	ОПТИМІЗАЦІЯ СТАНУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН Костюченко Дарина Леонідівна, аспірантка Вінницького національного аграрного університету
12:40- 12:50	ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ Майбородюк Каріна Сергіївна, аспірантка Вінницького національного аграрного університету
12:50- 13:00	АДАПТАЦІЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ДО ВІДКРИТТЯ ЗЕМЕЛЬНОГО РИНКУ Мокрій Ольга Геннадіївна, аспірантка Черкаського державного технологічного університету

«ЗЕЛЕНІ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛІ

К.е.н., доц., кафедри економіки ВНАУ

Ковальчук С.Я.

Вплив Євроінтеграційних процесів на аграрну галузь сприяє трансформації в бік інклюзивної зеленої економіки.

З огляду на те, що природний капітал недостатньо зберігається, а екосистеми продовжують деградувати, саме «зелені» трансформації можуть забезпечити економічне зростання, створення робочих місць і будуть сприяти скороченню бідності. «Зелена» економіка пропонує шлях для забезпечення економічного зростання, який є всеосяжним і екологічно стійким.

Нажаль в країні впровадження «зелених» перетворень гальмується низкою факторів: необґрунтованість екологічного управління, незнання переваг «зеленого» зростання та необізнаність його переваг, обмежене застосування стратегічної екологічної оцінки як способу екологізації планів, програм і заходів політики земельних відносин, дефіцит фінансування, недостатня міжвідомча і міжсекторальна координація, відсутність зразків кращої практики і посилянь на екологічно орієнтовані технології, що застосовуються в національних умовах, слабкі підтримка і участь з боку широкої громадськості, обмежений інституційний і кадровий потенціал в галузі «зеленої» економіки на всіх рівнях управління і в усіх секторах.

Проте «Зелений» сегмент економіки розвивається, але переважають традиційні моделі господарювання та марнотратне використання природного капіталу. Екологічне неблагополуччя проявляє себе в прогресуючій ерозії ґрунтів, вторинному засоленні, солонцюванні, заболочуванні і опустелюванні території, втраті родючих орних земель, забрудненні ґрунтів і сільськогосподарської продукції, атмосфери, поверхневих і підземних вод, скороченні їх стоку і запасів, зменшення площ, зайнятих лісом, порушенні середовища перебування тварин і птахів, зростанні числа техногенних катастроф. Ці прояви негативного впливу на природне середовище формують несприятливі наслідки у вигляді деградації природних екосистем, зниження родючості ґрунтів, скорочення біологічного різноманіття, потепління клімату.

Постійна деградація стану навколишнього середовища, високі рівні викидів, що приводять до зміни клімату, неефективність використання енергії, застарілі і неекономічні технології виробництва, зростання втрат і дефіциту водних ресурсів, особливо у сфері сільського господарства, а також витрат, пов'язаних з перерахованими проблемами, вказує на необхідність активізації дій в галузі інтеграції природоохоронних цілей в секторальну економіку і, зокрема, аграрне виробництво.

Від Екологічного стану земель в першу чергу залежить і впливає на якість сільськогосподарської продукції. також наявність нормативно-правових актів у сферах гігієни, санітарних та фітосанітарних вимог, Активізація торгівлі сільськогосподарською продукцією з країнами ЄС не

тільки посилює негативний вплив на довкілля, але й залежить від нього. Це породжує низку ризиків для країни, певну невизначеність у часі створення еквівалентних систем безпечності сільськогосподарської продукції, проте але й відкриває нові можливості для країни (табл. 1)

Таблиця 1

**Активізація торгівлі ЄС сільськогосподарською продукцією:
найважливіші ризики, наслідки та можливості для України**

Ризики	Наслідки	Можливості
<i>сфері екології:</i> -транскордонне перенесення забруднюючих речовин, які погіршують екологічну ситуацію; -погіршення якості земель; -пріоритет економічних задач перед екологічними; -неефективність норм охорони довкілля, мотиваційних механізмів екологізації виробництва, збереження, транспортування продукції та заборонно-штрафних заходів; -дефіцит коштів на охорону довкілля <i>В сфері економіки:</i> - невідповідність вимогам ЄС національної системи державного контролю та нагляду за безпечністю певних ХП, особливо тваринного походження; -відсутність екологічних сертифікатів на продукцію; -посилення екологічного протекціонізму; -слабка ресурсна спроможність підприємств до екологізації та впровадження систем забезпечення безпеки та якості продукції; -припинення експорту через невідповідність харчового законодавства України	<i>Позитивні та умовно позитивні:</i> Стале екологічне управління Екологізація галузевих політик Адаптація до змін клімату Запровадження європейської системи держконтролю безпечності та якості ХП «від поля до столу» Реальне підвищення захисту інтересів споживачів Прозорість умов для бізнесу Гармонізації законодавства до норм ЄС Збільшення експорту на тлі зростання імпорту <i>Негативні:</i> Радикальна зміна українського законодавства Посилення конкуренції на внутрішньому ринку, за рахунок зниження ввізних мит на с-г продукцію Жорстке квотування товарів, що є ключовими позиціями українського експорту. Збереження в ЄС системи дотацій аграрного сектору, що робить експорт української продукції в ЄС не конкурентоздатним. Об'єм бюджетної підтримки сільського господарства в ЄС складає 45% від вартості валової продукції галузі, а в Україні — лише 6%.	Запровадження еквівалентної європейській системи якості і безпечності харчової продукції Вихід на нові ринки збуту ЄС Підвищення міжнародної конкурентоздатності за рахунок використання екологічно чистих технологій та екологічних властивостей продукції Екологічна спрямованість економіки країни Збільшення експорту продукції з доданою вартістю Доступ до фінансової підтримки ЄС для малих та середніх підприємств України Доступ підприємств до єдиної інформаційної мережі, допомога у залученні інвестицій та нових технологій для підвищення конкурентоспроможності українських компаній Можливість захисту внутрішнього ринку по найуразливіших товарних позиціях, таким як свинина, цукор, певні молочні продукти. Можливість додаткових інвестицій з боку ЄС.

Джерело: складено авторам

Природний капітал України сприятливі природні умови для господарювання в деякій мірі зараджував експортно - орієнтованому напрямку розвитку сільського господарства. Сировинний експортоорієнтований напрямок відзначається низьким рівнем доданої

вартості, що є незаперечливим фактом необхідності пошуку нових шляхів отримання доходів крім експорту сировини.

З огляду на досвід країн-членів ОЕСР, зелені трансформації аграрної галузі модернізація економіки, головним вектором якої є «зелене» зростання, дає позитивні ефекти, про що свідчить зміна відношення влади, бізнесу та населення до природи в країнах.

«Зелені» трансформації дають можливість одночасного і гармонійного досягнення економічних, екологічних і соціальних цілей аграрного виробництва, слугують практичним інструментом досягнення цілей сталого розвитку. В контексті цього напряму природний капітал розглядається як фактор виробництва, як продуктивний капітал, відновлення якого вимагає інвестицій; «зелені» види діяльності та екологічні інновації - як стимулятор розвитку аграрної галузі. Показники Стратегічної екологічної оцінки і Оцінки дії на навколишнє середовище є інструментами, за допомогою яких цільові показники відносно «зеленої» економіки інтегруються в процеси ухвалення стратегічних рішень, з тим, щоб наслідки для навколишнього середовища і здоров'я населення враховувалися до ухвалення рішень. Кожна країна, залежно від тих умов, в яких існує, повинна підготувати свою систему індикаторів, що допоможе відстежувати дану роботу на національному рівні.

Незважаючи на те, що частка сільського господарства в економіці скоротилася, в деяких країнах воно продовжує грати важливу роль для ВВП і зайнятості населення, надаючи, таким чином, значний вплив на земельні і водні ресурси. Зокрема в Україні частка сільського господарства у ВВП України за 2018 рік склала 360 млрд грн. воно продовжує грати важливу роль для ВВП і зайнятості населення, надаючи, таким чином, значний вплив на земельні і водні ресурси. З урахуванням переробки сільське господарство становить 16-17% ВВП України. Агропромисловий комплекс за умови збільшення глибини переробки та впровадження інноваційних рішень має становити 20-25% української економіки.

Це актуалізує проблему вимірювання процесів «зеленого» росту в аграрному секторі. Нестача інформації, відсутність методології та статистичних стандартів розрахунку відповідних індикаторів, розуміння їх політичного контексту ускладнюють прийняття управлінських рішень щодо використання природних ресурсів. Підхід ОЕСР до оцінки прогресу «зеленого» зростання був представлений в звіті 2011 року «Курс на зелене зростання: моніторинг прогресу». Він описує концептуальну методологію вимірювань, яка об'єднує основні параметри «зеленого» зростання з базовими принципами бухгалтерського обліку і моделлю «тиск - стан - реакція», яка використовується в екологічній звітності і експертизі. Але адекватна оцінка «зеленого» зростання остаточно ще не напрацьована. Фактично визнана серед науковців об'єктивна необхідність формування ринку земель сільськогосподарського призначення зіштовхується з рядом передумов, які й досі не створені.

Оскільки формування ефективного власника на селі знаходиться в стадії перманентного становлення, а ринкові механізми ще не дієві, то

необхідна активізація комплексу механізмів, здатних адекватно регулювати й мотивувати суб'єктів господарювання щодо збереження екологічного стану земель.

Проте особливістю інституціональної структури України є те, що вона все ще включає інститути, набуті як радянська спадщина, тому ускладнена координація державних органів посилюється конфліктністю реакції на регулювання з боку приватних структур, державне втручання здійснюється за непрацездатності ринкових механізмів, а останні не можуть ефективно функціонувати через відсутність необхідної інституціональної структури.

При формуванні ринку сільськогосподарських земель увага держави головним чином повинна зосередитись на забезпеченні стабільного та прозорого його функціонування, розробці механізмів захисту прав суб'єктів ринку, обмеженні обороту земельних ділянок у ринковій сфері, регулюванні цінової та податкової політики. Немає сумніву в тому, що для успішного функціонування ринку землі необхідне першочергове вдосконалення форм господарювання, методології та методики ціноутворення на сільськогосподарські землі як передумови дієвості економічного механізму господарювання.

Для досягнення визначених цільових орієнтирів впровадження зелених трансформацій для збереження екологічного стану земель необхідно здійснення таких заходів :

- періодичної переоцінки земельних ділянок, які перебувають у власності або в оренді, з урахуванням зміни показників екологічного та агрохімічного стану не тільки для адекватного коригування економічної вартості, а й створення інформаційного базису виконання інших заходів;

- трансакційної екологізації (домінування екологічних інтересів над економічними в процесі різних трансакцій із землями сільськогосподарського призначення) ринку сільськогосподарських земель;

- екологізації управління земельним фондом – екологічного обґрунтування необхідності переведення ріллі в менш цінні категорії (пасовища, луки) та недопущення необґрунтованих змін цільового призначення, особливо в бік підвищення господарського навантаження (екологічно деструктивної трансформації)

економічної вартості, а й створення інформаційного базису виконання інших заходів;

- трансакційної екологізації (домінування екологічних інтересів над економічними в процесі різних трансакцій із землями сільськогосподарського призначення) ринку сільськогосподарських

земель;

- екологізації управління земельним фондом – екологічного обґрунтування необхідності переведення ріллі в менш цінні категорії (пасовища, луки) та недопущення необґрунтованих змін цільового призначення, особливо в бік підвищення господарського навантаження (екологічно деструктивної трансформації.)